

פרשת
כי תבוא
תשפ"ד

קורל יעקב

לזכר נשמת אבי הרה"צ ר' יעקב יצחק בן הרה"צ ר' משה מנחם שפינגל זצ"ל
רב דק"ק "שערי שמים" רומנישער שוהל, באיסט סייד, נוא יארק

בעת שהוציא הארץ פירותיו, ואז דייקא בתכלית השיקוע בארציות, הי' מצוה להניח את הכל, ולבטל את עצמו מכל וכל, ולילך עם פירותיו לירושלים, ושם אומר היודי הזאת להכהן - הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו, ר"ל היינו שבמעשה הזה של מצוה זו, באתי אל תכלית המכוון של ירושת הארץ, היינו לראות בחוש את השגחת ה' אפילו בארציות, שהוא בתחנית המדריגה, ולא יהי נשאר משוקע בה חלילה.

ולפי"ז י"ל מה שאומרים בתפלת אלקי נצור (סוף שמו"ע) ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לבי בתורתך, דהיינו רק מי שהוא עניו ושפל רוח חכמתו ותלמודו מתקיים בידו, אבל אם נתגאה ח"ו אז מסתלק ממנו.

וי"ל באופן אחר, דברי דו"ז פנים יפות, עפ"י הפסוק (דברים כ"ה, י"ז) זכור את אשר עשה לך עמלק - זכור בפה, יכול בלב, כשהוא אומר - לא תשכח, הרי שכחת הלב אמור, הא מה אני מקיים זכור - בפה - **צ"ע** למה בכל זכירות שבתורה כגון זכור את יום השבת לקדשו שהוא ג"כ בפה לא הוצרך לפרש כן, ורק לגבי עמלק פירש כן. **ותי'** מפני שכל הזכירות הם צורך שעה, כגון בשבת להמשיך עליו קדושת היום, וכן זכירת מרים להזהר מלשון הרע, וכן זכירות אחרות, אבל זכירת מחיית עמלק אינו צורך שעה אלא בעת הקץ, לכן יש הו"א שדי שלא ישכח בלב, לכן הוצרך התורה לרבות זכירה בפה, והטעם הוא כי באמת הוא צורך שעה כמו שיבואר בזכירת מחיית עמלק מתיש כח היצה"ר - **הנה האגרא זכלה (הרה"ק מדינוב זצ"ל) פי'** בריש כי תבוא, שידענו מנצחיות התורה שנוהגת בכל מקום וזמן, וזה שנאמר - והי' כי תבוא אל הארץ גם קאי בכל עת וזמן, והוא רמז לנשמת האדם, כי תבוא אל הארץ (היינו להגוף) אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה (כי אם תטיב מעשיך יהי' לך הגוף הארצי בירושה ע"י תורה ומעשים טובים) וישבת בה (וישיבה שלימה לעתיד) אבל אם לא תורישנו שהי' סר מהתורה רח"ל, אז תתנעע בסוד הגלגול. **ולפי"ז י"ל** סמיכות הפרשיות שע"י זכירת מחיית עמלק הי' מתיש כח היצר, ואז יזכה לעסוק בתורה ובמעשים טובים ולחיי העולם הבא אכ"י.

וכדאי להזכיר את דברי דו"ז הפנים יפות זצ"ל, על הגמ' בברכות (ה') לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו' יעסוק בתורה, ואי לא יזכיר לו יום המיתה, דהיינו כיון שהיצ"ר מתגבר עליו עד שאין מועיל לו עוסק בתורה, והוא שלא כדת שהרי אמר השי"ת - בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין, וע"ז עתיד היצה"ר ליתן את הדין, והיינו דאמר - יזכור לו יום המיתה, שכל זמן שיכול אדם להתגבר עליו ע"י תורה, אז אין על היצה"ר דין מיתה שהרי לכך נברא, וכמ"ש בתהלים (קמ"ח, ב') רוח סערה עושה דברו, אבל כיון שהוא מתגבר על האדם שלא כדת, ולא מהני כנגדו התבלין של תורה, ע"כ יזכור לו יום המיתה, שזה לא קאי על מיתת האדם, אלא על מיתת היצה"ר. ולפי"ז מדויק הלשון שנאמר - יזכיר ל"ו יום המיתה - מיתת היצר, ולא נאמר יזכיר יום המיתה - מיתת האדם.

ב) ברוך אתה בבוואך וברוך אתה בצאתך (כ"ח, ו') צ"ע מאין יבא ומאין יצא. **וי"ל עפ"י הגמ' בב"מ (ק"א)** שתהא יציאתך מן העולם בלא חטא, כביאתך לעולם בלא חטא. **צ"ע** אי"כ הוא רק ברכה אחת, והוא ל"י למימר - ברוך אתה בבוואך ובצאתך. **הבת עין תי' בדרך מוסר**, שמלת - בבוואך, מרמז על בחינת פנימות - בחינת רוחניות - ומלת - בצאתך מרמז על בחינת חיצונות - בחינת גשמיות. **ולפי"ז י"ל כוונת הברכה** - ברוך אתה בבוואך - דהיינו שיהי' לך בחינת ברכה - בבחינת רוחניות, דהיינו שלא יכול למלאות תאותו בתורה ומצוות ומעשים טובים, והוא משתוקק תמיד למדרגה היותר גדולה בבחינת - וברוך בצאתך - דהיינו שיהי' לך בחינת ברכה - בבחינת גשמיות, שהוא מדת הסתפקות ושמחים בחלקם, וכמ"ש יעקב אבינו

והיה כי תבוא אל הארץ (כ"ו, א') צ"ע מהו הסמיכות של פרשת ביכורים לפרשה הקודמת לה של מחיית עמלק, וכבר אמרו חז"ל שבמשנה תורה לדברי הכל דרשינן סמוכין. **וי"ל עפ"י דברי הבעל הטורים**, שהטעם שעמלק נלחם כנגד ישראל כשיצאו ממצרים, הוא משום שידעו מה שמבואר בסנהדרין (כ"ו) ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ - א) להעמיד מלך. ב) להכרית זרעו של עמלק. ג) לבנות בית הבחירה. ולכן רצה עמלק לעכב כניסת בני ישראל לארץ, ובצאתם ממצרים כתיב - ויגד למלך מצרים כי ברח העם, ואחז"ל כי עמלקים הגידו זאת לפרעה, וכאשר זה לא הועיל אז - ויבא עמלק פתאום בלי שום תביעה, וכמ"ש אשר קרן בדרך - מקרה - פתאום, כדי לעכב ביאתם לארץ, כיון שידעו ששם נצטוו בני"י למחותם. **ולפי"ז י"ל** שטעם זה נסמכה פרשת עמלק לפרשת ביכורים - ביאתם לארץ, לרמז שנצטוו במחיית עמלק כשיבואו לארץ.

וי"ל עוד עפ"י דברי הספרי - והי' כי תבוא אל הארץ - עשה מצוה זו שבשכרה תכנס לארץ. **הקשה דו"ז הפנים יפות**, שמצינו שחז"ל דרשו כן בתפילין ופטר חמור, שהם מצות שהיו נוהגין קודם כניסה לארץ, ששייך שפיר לומר עליהם עשה כן שבשביל זכות מצוה זו תכנס לארץ, אבל הבאת בכורים אינה נוהגת רק אחר כניסה לארץ, ואיך אמר שבשבילה תיכנס לארץ. **וי"ל ע"פ דברי הט"ז (דברי דוד)** שהקשה על הפסוק (דברים ט"ז, כ"ו) צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ, דהא לא נצטוו ישראל למנות דיינים אלא בכל שעריך, דהיינו כשכבר ירשו את הארץ, וא"כ איך אמר למען תחיי וירשת וכו' וכבר ירשוה. **ותי'** שהכתוב אומר יש לי מצוה גדולה שאצוה לכם שתקיימו אחר זמן, שכדאי היא שבשבילה אחי' אתכם ואורישי לכם הארץ, ואכניע אותה לכם בשביל קיום מצוה זו שם. **ולפי"ז י"ל** ג"כ בביכורים דעצם הדבר שקבלו עליהם כבר מעכשיו לקיים מצוה זו הי' להם זכות שיוכלו להכנס לארץ.

ולדברינו י"ל דזה שכתב הספרי - עשה מצוה זו האמורה בענין שבשכרה תכנס לארץ, לא קאי על מצות ביכורים, אלא על מצות מחיית עמלק (וכן מבואר בהגהות הגר"א) דהיינו ג' מצות נצטוו בני"י תיכף בכניסתם לארץ - להעמיד להם מלך, ואח"כ למחות עמלק, ולבנות בית הבחירה, וז"ש עשה מצוה זו היינו האמורה בענין בסוף פרשת כי תצא שהוא מחיית עמלק, ובשכרה תכנס לארץ וירשת אותה וישבת בה.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי הפרי צדיק (הרה"ק ר' צדוק הכהן זצ"ל) שביכורים נקרא ראשית, והוא כנגד ראשית דקליפה, ראשית גוים עמלק (במדבר כ"ד, כ'). **ויש לפרש** שהיסוד של עמלק הוא לעורר ספיקות בישראל, והגמטריא של עמלק הוא ספק, וכנגד זה אנו מביאים ביכורים להראות אמונתנו בה', דאין לנו ספיקות, והכל בא בהשגחה עליונה.

וי"ל עוד עפ"י דברי הבת עין, עפ"י הפסוק בסוף כי תצא (כ"ה, י"ט) תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח, פירוש שלא יהי' לך שום בחינת עמלק, שהיא בחינת גאווה, וזה הסימן יהי' לך כאשר - לא תשכח, פירוש כשלא יהי' לך שום בחינת שכחת התורה, אז בודאי - תמחה זכר עמלק, וכדאיתא בפסחים (ס"ו) אמר רב יהודה אמר רב, כל המתיהר אס חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו. **ולפי"ז י"ל** סמיכות הפרשיות כי תצא לכי תבוא - שענין הבאת ביכורים, הוא להראות דזה ששדוה הוציא פירותיו, הוא לא מחמת כחו ועוצם ידו, אלא הכל הוא בהשגחת ה', וכדברי הרה"ק ר' צדוק זצ"ל - שענין הבאת ביכורים, הוא שידוע שבכל חיי הבלו של אדם, הוא טורח התרבות הון, ובעת שיוצא לפועל הריוח ממעשה ידיו, יכול לומר בלבו שכחו ועוצם ידו עושה לו החיל הזה, ונעשה משוקע בהבלי העוה"ז, והשגחת ה' נשכח מלבו ח"ו, ועל זה בא מצות ה' - ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך, שבזמן שישראל היו יושבים על אדמתם, זה הי' עיקר הרווחת העושר ממעשה ידיהם,

(בראשית ל"ג, י"א) וכי יש לי כל, דהיינו שלא הי' חסר לו כלל בדברים גשמיים.

ולפי' י"ל הפסוק (תהלים צ"ד, י"ב) אשרי הגבר אשר תיסרנו קא ומתורתך תלמדנו – דהיינו אשרי הגבר שהבחינת יסורים בעולם הזה הוא בחינת השתוקקות כמ"ש חז"ל (קהלת רבה א', י"ג) אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, הוא אצלו בגדר – ומתורתך תלמדנו, דהיינו שיש לו בחינות יסורים והשתוקקות רק בעניני רוחני ולא בגשמי.

וי"ל עוד עפ"י הגמ' בתענית (כ"ה) מעשה ברי"א שירד לפני התיבה (בשעת עצירת גשמים) ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה, ירד ר"ע אחריו ואמר - אבינו מלכנו חטאנו לפניך, אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, ומיד נענה, כסבורין העם שזה גדול מזה, יצתה בת קול ואמרה - לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מדותינו, וזה אינו מעביר על מדותינו - החכמת מנוח פי המעלה של ר"ע הי' שהורגל לעשות כמה דברים משורת הדין, דהיינו שעשה יותר ממה שנצטווה - וזה מעלת צדיקים שמשתוקקים תמיד ביותר ללמוד תורה ולמעשים טובים, וזה שנאמר - אין אדם מת וחצי תאוותו בידו הי' קאי על עניני רוחני ולא גשמי.

וי"ל עוד עפ"י דברי התפארת שלמה, כי סגולת מצות בכורים היא להורות לאדם מדת ההסתפקות ולא יקנא בחבירו כלל, וכולם שוים לטובה, כי מי שיש לו שדות הרבה הביא מכל שדה בכורים, ומי שלא הי' לו רק שדה אחת לא הביא רק משדה אחת, עם כל זה המצוה הזאת שיהי' שמח בחלקו כמ"ש ושמחת בכל הטוב, דהיינו שישמח בטובה שקיבל לחלקו, ולא יקנא בחבירו שיש לו יותר ממנו, וזה שאמרו באבות (ד', א') איזהו עשיר השמח בחלקו, דהיינו שהאדם צריך להאמין שכל מזונותיו ועשרו הכל בהשגחת ה', וע"כ לא תהי' לו קנאה על חבירו כי אין זה חלקו, ומה שהוא צריך יש לו ובדאי לא נצרך יותר - ולפי' י"ל הברכה בברכת כהנים (במדבר ו', כ"ו) **וישם לך שלום**, דהיינו שיהי' אצלו הכל שלמות בלי חסרון ולא ירצה עוד, ומה שיש לו ד', ובאם לא יהי' במדרגה זו אז מה מועילה לו הברכה, כי כל מה שיהי' לו ירצה יותר כמאמר חז"ל מי שיש לו

מנה רוצה מאתים, ואינו שמח במה שחננו ה'. **ולפי' י"ל הפסוק (תהלים מ"ט, ג')** יחד עשיר ואביון - ע"י העשירות הוא אביון יותר, דהיינו אדם יכול להיות להיות עשיר ואביון יחד, כי מי שאינו שמח בחלקו יהי' יותר אביון שתאב תמיד להיות עושר גדול, ולזה בברכת כהנים מסיים - וישם לך שלום, שיהי' לך השלמות במדת ההסתפקות, וזה שאמרו רבותינו - גדול השלום יותר מכולם, וזה שנאמר (בראשית ל"ג, י"ח) ויבא יעקב שלם - שלם בממונו - שלא חסר לו כלום, וזה הי' ענין הבכורים שנאמר - ושמחת בכל הטוב - במדת הסתפקות - וכדאי להזכיר את דברי החידושי הר"ם (ליקוטי יהודה) שאמר שכל ההשגות הגדולות שהשיג האר"י הקדוש, הי' משום שעשה הכל בשמחה.

וי"ל עוד עפ"י דברי האבני נזר זצ"ל, שלגודל מעלת התורה ומצוות אין ביכולת אדם לבוא לזה רק מצד שהוא מתרחק מדבר שהוא היפוך לו, וכמ"ש הזוה"ק במשה רבינו - ויברח משה מפני פרעה שהוא הסטי"א, ע"כ בא אל הארץ שרומזת לקדושה כנודע, ולעומת שאדם מתרחק מן הגשמיות וחלקי הרע באים לעומתם בקדושה - וכן מבואר בפרקי אבות (ו', ד') כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' ועל הארץ תישן, וכן מבואר בסוטה (מ"ט) כל תלמיד חכם העוסק בתורה מתוך הדחק תפלתו נשמעת וכו' ומשיבועין אותו מזיו השכינה. **ולפי' י"ל הגמ' בשבת (פ"ט)** מה שהשיב משה רבינו למלאכים על טענתם ליתן להם התורה, משא ומתן יש ביניכם, אב ואם יש לכם, יצה"ר יש ביניכם, אף שבדאי גם המלאכים לא בקשו התורה כמו שהיא בלבוש עולם הזה ועניני עולם הזה, רק ברוחניות, וא"כ מה זה תשובה. **ולדברינו י"ל** דכיון שאין להם גשמיות וחלק רע ממה להתרחק, שוב אין ביכולתם לבוא לתורה.

ראיתי בשם המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לעונשטיין זצ"ל, שאם ראית אדם גדול שזכה להגיע למדרגה גדולה בתורה ועבודת ה', אין לך צורך לצאת ולדרוש אחר שרשו ודרך עליתו, רק מובטח לך כי הוא עבר הרבה נסיונות קשיים, עד שהגיע לאן שהגיע, ואדרבה ככל מה שהאדם גדול יותר, הוא אות וסימן שגם נסיונותיו היו גדולים וחזקים ביותר.

היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות - פירש רש"י - בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאילו בו ביום נצטווית עליהם - פעם שני אברכים שלומדים כמה שנים בכולל ביקשו ללמוד מסכת אחרת, לא זו הנלמדת בכולל, טענתם כי את המסכת שנקבעה ללמוד בכולל הם כבר למדו אותה הרבה פעמים, וברצונם ללמוד משהו חדש, ועלה למרן הגאון ר' אלעזר שך זצ"ל לשאול דעתו בזה, אמר להם שבדאי חייבים אתם ללמוד את המסכת הנלמדת בכולל, שאם לא כן אין זה נחשב ללימוד בכולל אלא כלימוד בסתם בית מדרש שלא במסגרת הכולל, לימוד בכולל היינו שלומדים את המסכת הנלמדת שם - ואחר הוסיף ואמר, ומה שאתם טוענים שזה כבר פעמים רבות שלמדתם מסכת זו הנלמדת בכולל, וקשה לכם ללומדה שוב, איני מבין טענה זו, שאצלי יש מסכתות שכבר למדתי חמישים פעמים, וכשאני מתחיל ללומדם שוב, הדברים נחשב אצלי כמו מסכתא חדשה.

פעם אחד הגיע למרן הגאון ר' אלעזר שך זצ"ל, ודבר עמו על איזה ענין מסוים, וכשיצא מרבינו הי' זכר ששכח לדבר על איזה פרט בנוגע להענין שדיבר עמו, ומיד חזר ובקש רשות להכנס למרן, אמר לו בני ביתו שמרן זצ"ל אמר שלא להפריע לו כי הוא לומד תוס' בהוריות, והוא לא יכול לקבל אף אחד, והי' הדבר פלא בעיניו שהי' רק שתי דקות שדיבר עמו, ועכשיו לא רק שהוא התחיל ללמוד, אלא הוא שקוע כ"כ בלימוד שלא יכול לקבל אף אחד. (תורתך שעשועי)

יצו ה' אתך את הברכה - פעם נכנס הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל למרן הגאון ר' ברוך בער זצ"ל, ובאותו פרק נתמנה ר' ברוך בער לראש ישיבה, אמר לו ר' ברוך בער לר' איסר זלמן - נעשיתי לראש ישיבה, אני צריך לומר תורה, ואין לי תורה לומר - נענה ר' איסר זלמן - כאשר אדם פותח חנות או עסק אחר, מהיכן יודע שיבואו אליו קונים, אלא מכיון שזו פרנסתו, יזמין לו ה' את הסחורה והקונים, כן הדבר במי שנתמנה לראש ישיבה, ה' יזמין לו את החידושי תורה כדי שיוכל להפיץ תורה לתלמידיו.

ונצעק אל ה' אלקי אבותינו - תלמידי ישיבת מיר סיפרו בענין נס הצלתם ממיר ביום ח' חשון ת"ש, שבועיים וחצי לפני שנהרגו כל היהודים במיר על קידוש ה' ב"ט חשון ה'י"ד. וכך סיפרו - החג האחרון שזכו לחגוג במיר הי' שמחת תורה, ואע"פ שידעו מצבתם המסוכן, היו ששים ושמחים בשמחת התורה בהתלהבות ככל השנים, אך שינוי אחד הי' ניכר באותה שנה, שהשיר שכבש הלבבות ביותר הי' - עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו קל, שאותה שיר חזרו ושרו בהתלהבות גדולה מתוך בטחון ותפלה שהשי"ת ימלא רחמים עליהם ויפר עצת אויביהם. הגה"צ המשגיח ר' יחזקאל לעונישטיין זצ"ל, אמר שזכות הצלתם היתה מכח אותה שירה ששרו בני הישיבה בשמחת תורה - עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו קל - ששירתם הי' מעורר רחמי שמים להצילם. (שערי יחזקאל)

ובאת אל הכהן אשר יהי' בימים ההם - באבלי על אבי מורי זצ"ל, בא יהודי לנחם אותי, ואמר לי שהוא יודע למה אבי מת, ואמר לי דאנו חיים עכשיו בזמן של ביאת משיח צדקנו, ואחר שיבוא משיח תהיה תחיית המתים, ועכשיו בשמים יש מעמד בית דין לפסוק מי יעמוד לעת תחיית המתים, והרבה יהודים פשוטים שכבר מתו, צריכים לאחד כמו אביך, ללמד עליהם זכות, כמו שנהג אביך לעשות כל ימי חייו.